

Gál Katalin¹ – Pásztor Rita²

Egy kisebbségi egyetem térségi beágyazódása: társadalmi hálózatok és gazdasági kapcsolatok

Kivonat

A felsőoktatási intézmények folyamatos változásokon mennek keresztül, melyek érintik a belső ön-meghatározást – a misszió, vízió, stratégia mentén –, valamint a társadalmi megítélést egyaránt. Az oktatási és kutatási feladatok mellett megjelennek a felsőoktatás közösségi szerepvállalásához kapcsolódó társadalmi-gazdasági szerepek is. Az új szerepkörök nyomán feltűnik a regionálisan elkötelezett egyetem modellje. Ezek az intézmények kisebb kutatási aktivitással és nemzetközi hálózati részvétellel rendelkeznek, ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetnek a helyi gazdasági és társadalmi igények kielégítésére.

Tanulmányunk célja megvizsgálni egy kisebbségi, önmagát regionálisként definiáló, romániai felsőoktatási intézmény, a Partiumi Keresztény Egyetem gazdasági és társadalmi beágyazódását abban a közegben, amely „kitermeli” a hallgatói bázist, „felszívja” a diplomás fiatalokat, ugyanakkor elvárásokat, javaslatokat is megfogalmaz a felsőoktatási intézmény számára. A felsőoktatás szerepe és funkciója összetett, a három pillérből – oktatás, kutatás, gazdasági és társadalmi szerepvállalás – kutatásunkban az utóbbira fókuszálunk. A gazdasági-társadalmi beágyazódást nagyon sok tényező határozza meg: adottak elsősorban a működést befolyásoló minőségbiztosítási előírások, adottak az intézményes belső és külső erőforrások, adottak a manifeszt és latens társadalmi és gazdasági elvárások.

A vizsgálatunk alapjául szolgáló kutatás megvalósításához választott módszertanunknak két pillére van: szekunder és primer adatgyűjtés. A szekunder adatgyűjtés során elemzésre kerülnek a rendelkezésre álló belső és külső adatok, míg a primer kutatás kvalitatív megközelítést alkalmaz: az egyetem végzettjeivel, valamint a térség szakértői közösségével – munkaadók, stakeholderek – folytatott egyéni mély-, szakértői és fókuszcsoporthozos interjúk révén. A kutatás eredménye választ ad arra a kutatási kérdésünkre, hogy milyen mértékben van gazdasági és társadalmi tekintetben beágyazódva a térségbe a vizsgált felsőoktatási intézmény.

Kulcsszavak: regionális egyetem, gazdasági-társadalmi elköteleződés, gazdasági-társadalmi beágyazódás, felsőoktatási szerepkörök, harmadik misszió

Abstract: The Regional Embeddedness of a Minority University: Social Networks and Economic Relations

Higher education institutions are undergoing continuous changes that affect both their internal self-definition – through their mission, vision, and strategy – and their societal perceptions. In addition to educational and research tasks, higher education is increasingly assuming that social and economic roles are connected to community engagement. These new roles have given rise to the model of

1 A szerző a Partiumi Keresztény Egyetem adjunktusa. E-mail: katalin.gal@partium.ro

2 A szerző a Partiumi Keresztény Egyetem adjunktusa. E-mail: pasztor.rita@partium.ro

regionally committed universities. Such institutions typically have lower research activity and less participation in international networks but place significant emphasis on meeting local economic and social needs. The aim of our study is to examine the economic and social embeddedness of a minority higher education institution in Romania that defines itself as a regional institution: Partium Christian University. This institution operates within an environment that „produces” its student base, „absorbs” its graduates, and simultaneously formulates expectations and suggestions for the university. The role and function of higher education are complex. Among its three pillars – education, research, and economic and social engagement – our study focuses on the latter. Economic and social embeddedness is influenced by numerous factors. These include quality assurance requirements that shape operations, internal and external institutional resources, and explicit and latent societal and economic expectations. Our research methodology, which serves as the foundation for our analysis, has two main pillars: secondary and primary data collection. Secondary data collection involves analyzing available internal and external data, while primary research employs a qualitative approach through in-depth individual interviews and focus group discussions with the university’s graduates and the region’s expert community, including employers and stakeholders. The results of this research provide an answer to our central question: To what extent is the examined higher education institution economically and socially embedded in the region?

Keywords: regional university, economic and social engagement, economic and social embeddedness, roles of higher education, third mission

Cikkre való hivatkozás / How to cite this article

Gál, K., & Pásztor, R. (2024). Egy kisebbségi egyetem térségi beágyazódása: társadalmi hálózatok és gazdasági kapcsolatok. *Erdélyi Társadalom*, 22(2), 53–75. <https://doi.org/10.17177/77171.296>

I. BEVEZETŐ

Kutatásunk alapötletét több nagyon gyakorlati tényező indította el. Munkánkból adódóan és a mindenkor minőségbiztosítási elvárások nyomása alatt szükség volt kidolgozni egy többé-kevésbé működtethető rendszert a Partiumi Keresztény Egyetem (továbbiakban PKE) hallgatóinak munkaerőpiaci utánkövetésére, ugyanakkor az az igény is megfogalmazódott, hogy fűzzük szorosabbra az egyetem és a régió potenciális munkaadói közötti kapcsolatot. Ebből kiindulva néhány éve elkezdtünk foglalkozni a hallgatóink diplomás pályakövetésével, továbbá a térségi stakeholderekkel, potenciális munkaadókkal is rendszeresen szervezünk találkozókat, fókusz-csoportos interjúkat. Mára felhalmozódott egy elemzésre érdemes empirikus anyag, amely alapján tudunk reflektálni az egyetem harmadik missziójára, azaz a térségbeli gazdasági-társadalmi beágyazódásra. Mindamellet, hogy a PKE regionális egyetemenként határozza meg önmagát, ehhez a kontextushoz hozzátartozik az utóbbi évtizedekben tapasztalható változások sora, amely hozzájárul ahhoz, hogy a felsőoktatási intézmények folyamatosan felülvizsgálják a mikro- és makrokörnyezeti szerepüket (Gál et al., 2023). Így fogalmazódott meg tehát az elemzés ötlete és az az igény, hogy tudományosan is feltérképezzük a felsőoktatási intézmények gazda-

sági-társadalmi beágyazottságával foglalkozó szakirodalmat és ennek mentén reflektáljunk a PKE regionális identitására.

Az elmúlt évtizedben nagyszámú tudományos elemzés látott napvilágot, amely ezzel a kérdéssel foglalkozik különféle szempontrendszereket alkalmazva. A Compagnucci–Spigarelli (2020) szerzőpáros egy, az egyetemek harmadik missziójának lehetőségeire és korlátaira vonatkozó szisztematikus irodalmi áttekintésben 134 olyan lektorált cikket vizsgált, amelyek 2004–2019 között jelentek meg. A harmadik misszió egy összetett jelenségre mutat, amely magába foglalja az egyetemek gazdasági szférával, kormányzattal és a társadalom egészével való együttműködését, hogy hozzájáruljanak a társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődéshez. A főbb megállapítások egyike az, hogy maga a fogalom nehezen megragadható, nincs egyetértés a kutatók körében a definícióját illetően, hatóköre vonatkozhat a vállalkozói dimenzióra, a tudástranszferre, az akadémiai szférában felhalmozott, piaci értékkel bíró és marketálható szolgáltatások körére, a kultúra és identitás megteremtésére és/vagy megőrzésére – egyszóval a gazdasági és társadalmi beágyazottságra egyaránt. A felsőoktatási intézmények harmadik missziójának hatására vonatkozóan a mérhetőség kérdése is gyakran felmerül a tanulmányokban, hiszen a harmadik misszió jelenléte és hatása nehezen operacionalizálható. Mindenképpen ki kell emelnünk azt a kihívást, amelyet a szintézisbe bevont tanulmányok alapján a szerzők körvonalaznak: a harmadik misszió stratégiai nyomást jelent a felsőoktatási intézmények számára, hogy megteremtsék az egyensúlyt az oktatás, kutatás és harmadik misszió egyes dimenziói között, alkalmazkodjanak a helyi kontextusokhoz, ugyanakkor kiaknázzák a tudományok adta lehetőségeket. Ajánlasképpen azt fogalmazzák meg, hogy ezekkel a 21. századi kihívásokkal foglalkozniuk kell az egyetemeknek, belső intézményi szinten és a külső érintettekkel való kapcsolatok erősítése mentén egyaránt, a saját intézményes misszióhoz igazítva a megközelítéseiket (Compagnucci & Spigarelli, 2020).

Elemzésünknek kettős hozadéka van: egyrészt célunk egy aktuális, a PKE szempontjából releváns szakirodalmi szintézist készíteni, másrészt viszont a rendelkezésre álló empirikus adatokra is reflektálunk a felvázolt elméleti-konceptuális keret tükrében. A vizsgált egyetem kettős kisebbségi pozícióban van, hiszen magyar tannyelvű felsőoktatási intézmény a romániai Partiumban, így közvetlenül főleg a partiumi magyar közösséget szolgálja, arra van hatással és az országos minőségbiztosítási elvárásokon túl ebből a térségből érkeznek a közvetlen visszajelzések, elvárások, kihívások is. A rendelkezésre álló empirikus anyag elemzése, azok összekapcsolása azt a célt is szolgálja, hogy felülvizsgáljuk a harmadik misszió perspektívájából az esetleges adatgyűjtési hiányosságokat, a jövőben javítsunk az adatgyűjtést szolgáló eszközeinken.

A továbbiakban egy, a fogalmi tisztázást is szolgáló szakirodalmi szintézisben a legrelevánsabb nemzetközi és hazai szakirodalmat összegezzük, részletesen bemutatjuk a módszertani aspektusokat, ezt követi az elemzés, amely igazodik a módszertani logikához: szekunder és primer adatokra egyaránt támaszkodik. Módszertani tekintetben vegyes eszközrendszerrel dolgoztunk, hiszen dokumentumelemzéssel, tartomelemzéssel, interjúelemzéssel egyaránt foglalkoztunk.

A kutatás eredményeképpen közelebb kerülünk a PKE regionális identitásának alkotóelemeihez, ugyanakkor a harmadik misszió kontextusában nemcsak a vizsgált egyetem szempontjából tesszük ezt, hanem általánosan, a felsőoktatási intézmények gazdasági-társadalmi beágyazottságának kérdésére vonatkozóan is – ebben a tekintetben hiánypótló munka, hiszen a romániai magyar felsőoktatás kontextusában ilyen típusú elemzés nem készült.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A továbbiakban igyekszünk az elemzésünk szempontjából releváns definíciók és megközelítések tárházában eligazodni. A főbb témák, amelyeket vizsgálunk: a regionális egyetemek szerepe, a térségi gazdasági-társadalmi beágyazódás a harmadik misszió jegyében, annak mérhetősége, valamint a kisebbségi oktatás sajátosságai.

Napjaink gazdasági-társadalmi átalakulása hatással van a felsőoktatási rendszerekre, ezért a felsőoktatási intézmények szerepköre változásokon megy keresztül. Az oktatási és kutatási feladatok mellett olyan szerepek is megjelennek, amelyek az intézmény szervezeti legitimációját és az értékteremtő folyamatok meghatározását igénylik (Gumport, 2000). Ezek a szerepek a társadalmi kontextus változásainak következtében újrafogalmazódnak. Megjelennek olyan missziók, amelyek a felsőoktatás közösségi szerepvállalásához kapcsolódnak, és értékelik a társadalmi-gazdasági interakciókat. Egyre inkább előtérbe kerül a gazdasági funkció is, mint az egyetem harmadik pillére vagy missziója (Király & Géring, 2020).

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása (2007) hangsúlyozza a közintézmények szerepét a felsőoktatásban és a kutatásban, továbbá előrevetíti a harmadik misszió közpolitikai fontosságát. A felsőoktatás nem csupán az egyének munkaerőpiacra való felkészítését szolgálja, hanem hozzájárul a személyes fejlődéshez és a tudás bővítéséhez is. Az ajánlás világossá teszi, hogy a közérdekű felelősség megkülönböztethető a felsőoktatási intézmények belső felelősségeitől, és hangsúlyozza az autonómia és az akadémiai szabadság fontosságát. A közintézmények feladata, hogy támogassák ezeket az értékeket, miközben létrehozzák azt a jogi keretet, amelyben a felsőoktatás és kutatás működik. Az esélyegyenlőség biztosítása is kulcsfontosságú, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára. A kutatásnak a közjó érdekében kell folynia, amelyhez megfelelő finanszírozás és nyilvános hozzáférés szükséges. A közfinanszírozásnak kell lennie a fő támogatási forrásnak, ugyanakkor ösztönözni kell az intézményeket arra, hogy más forrásokat is keressenek. Az ajánlás által bemutatott eszközök, mint például jogalkotás és politikai kezdeményezések, segítenek a közintézmények felelősségének gyakorlásában. Fontos, hogy tiszteletben tartsák az intézményi autonómiát és elismerjék a fejlődés elősegítésének szükségességét. Összességében ez az ajánlás átfogó keretet nyújt a felsőoktatás és kutatás közérdekű felelősségének megértéséhez, kiemelve a közintézmények kulcsszerepét az európai társadalmak számára (Európa Tanács, 2007).

A szakirodalomban az első, második és harmadik generációs egyetemi kategorizálással találkozunk, de vannak tanulmányok, amelyek negyedik generációs egyetemekről is beszélnek (Lukovics & Zuti, 2014). Ezeket a besorolásokat tulajdonképpen az egyetemi missziók alapján hozták létre. Az első generációs egyetemek az oktatásban, a második generációs egyetemek az oktatásban és a kutatásban teljesednek ki. A harmadik generációs egyetemek missziói kiegészülnek olyan, egyre inkább előtérbe kerülő elvárásokkal, hogy a tudásközpontúság mellett a tudás legyen társadalmi szempontból alkalmazható. Fontossá válik a létrehozott tudás piaci hasznosítása. A negyedik generációs egyetemek túlmutatnak az előző kategórián, ugyanis nem a piac elvárásaira válaszolnak, hanem ők maguk vannak hatással az egyetem gazdasági-társadalmi környezetére (Lukovics & Zuti, 2014). A három szereplő: hallgató (pályakezdő) – egyetem – munkaadó összefonódása olyan hálózatot és szövetséget alkot, amelyben az egyetem közvetítőként jelenik meg a társadalom, a gazdaság és a munkaerőpiac között. Ennek alapján fogalmazható

meg, hogy a harmadik misszió az egyetemek társadalmi szerepvállalását, közösségi és gazdasági hatását hangsúlyozza (Kováts, 2021; Király & Géring, 2020; Sitku, 2019).

Sitku (2019) a vidéki egyetemek harmadik missziós tevékenységének elemzése során kiemeli, hogy a felsőoktatási intézmények harmadik missziója a stratégiai fontosságú társadalmi elköteleződést és szerepvállalást jelenti az oktatás és kutatás mellett. Ennek kiváltó okai az elmúlt két évtized globális trendjei, mint pl. a mennyiségi expanzió, az innovációra és diplomás foglalkoztathatóságra való fókuszálás, az intézményi és hallgatói diverzifikálódás, a tudásgazdaság és élet-hosszig tartó tanulás térnyerése. A harmadik misszió sokszínű tevékenységeket foglal magában: tudástranszfer, innovációs kapacitás növelése, társadalmi felelősségvállalás, helyi-regionális gazdasági és társadalmi partnerekkel való együttműködés. Megjelenik az elkötelezett egyetem fogalma, amely a regionális egyetemek helyi és regionális fókuszú oktatási és kutatási missziójára vonatkozik – ezt a szerepet betöltve az egyetem segítheti a térség gazdasági és társadalmi felzárkózását. Ez az egyetem szoros közösségi beágyazódását és szolgáltató funkcióinak megerősítését jelenti a saját régiójában. A tanulmányban elemzett magyarországi felsőoktatási intézmények példáján kirajzolódik az a trend, miszerint a harmadik missziós elköteleződés egyre hangsúlyosabban megjelenik az egyetemi küldetésekben. Ezt a trendet támasztja alá a Molnár–Zuti (2014) szerzőpáros elemzése, és a Lukovits–Zuti (2014) szerzőpáros a harmadik misszió túl, már a negyedik generációs egyetemeket is vizsgálja.

Sitku (2019) is hangsúlyozza a harmadik misszió intézményesítésének fontosságát, a társadalmi felelősségvállalást, a szolgáltatói dimenzió – képzések, kutatások, önkéntesség, kultúra- és sportszervezés, helyi közösség támogatása – megerősítését, ugyanakkor hangsúlyos a mérhetőség problematikája: a harmadik missziós egyetemi küldetés hatásainak elkülönítése és a hosszú távú, katalitikus hatások kimutatása nehézségekbe ütközik, bár vannak modellek, amelyekre a jövőben lehet támaszkodni. Összességében a szerző meglátása szerint az egyetemek társadalmi elköteleződése és sokrétű harmadik missziós tevékenysége stratégiai prioritás kell hogy legyen, melynek sikerességéhez elengedhetetlen a helyi-regionális partnerekkel való hatékony együttműködés, a tevékenységek intézményesítése és folyamatos mérése. Mindez hozzájárulhat a térségek gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődéséhez, az egyetemek regionális súlyának és identitásának erősödéséhez (Sitku, 2019). Az egyetemek harmadik missziója ugyanis ténylegesen abban áll, hogy miképp járulnak hozzá azoknak a közösségeknek a társadalmi, civil és gazdasági fejlődéséhez, amelyeknek részét képezik (Pusztai et al., 2012).

Az egyetemek társadalmi szerepét vizsgálva és azok 21. századi kihívásokhoz való igazítása kapcsán Kováts (2021) egy keretrendszert javasolt. Ebben két szempont szerint kategorizálja az egyetemek társadalmi szerepét: a termelés jellege (termék/folyamat), valamint a társadalmi, gazdasági, politikai rendszerhez való viszony (konszenzus/ellentmondás). A keretrendszer által meghatározott négy egyetemi társadalmi szerepmodell a *termelőszövetkezet* (ahol az egyetem fő feladata a fennálló intézményrendszert támogató erőforrások, mint pl. képzett munkaerő, technológiák, előállítása), a *katalizátor* (az egyetem a különböző szereplők közötti tudáskonstruálási folyamatokat facilitálja, hálózatokat épít), a *világítótorony* (az egyetem alternatív társadalmi megoldások megfogalmazója, a kritikai szemlélet intézményesített formája) és a *görbe tükör* (az egyetem a működését és a társadalmat kritikusan jeleníti meg, provokál, reflexióra készít). A szerző rámutat, hogy az egyetemeknek egyszerre kell megfelelniük a különböző, sokszor el-

lentmondásos társadalmi szerepeknek, ezt az ellentétet úgy tudják az intézmények feloldani, hogy a szervezeti felépítése is igazodik ezekhez a szerepekhez és kihívásokhoz (Kováts, 2021).

Mint korábban is utaltunk rá, fontos aspektus a harmadik misszió kapcsán a mérhetőség kérdése: hogyan lehet tetten érni a harmadik misszióba foglalt dimenziók hatásait, milyen mutatók mentén lehet leírni, adott esetben összehasonlítani a felsőoktatási intézményeket. Azt is vizsgálják, hogy egy egyetem milyen dimenziók mentén és hogyan hat a helyi gazdaságra. Van-e oktatási tevékenységekből származó, hosszú távon érezhető hatások, kutatási eredmények, amelyek a térség fejlesztéséhez nyújtanak támpontokat. A hatást mérő dimenzióknak tükrözniük kell az egyetemi szerepek mellett az adott térségre jellemző sajátosságokat is (Kotosz et al., 2016).

Taieb (2024) az európai egyetemek harmadik missziójának mérése témában végzett szisztematikus szakirodalmi vizsgálatban különösen azokra a tanulmányokra fókuszált, amelyek valamilyen hatásmérésről számoltak be. A szisztematikus irodalomáttekintés 2001–2021 között megjelent folyóiratcikkek alapján történt, azzal a céllal, hogy felsorolja a harmadik misszió mérési módszereit és azonosítsa az ezzel kapcsolatos feszültségeket. A tanulmány rámutat, hogy a döntéshozók és az akadémiai közösség egyre nagyobb érdeklődést mutat az iránt, hogy milyen módon járulhatnak hozzá az egyetemek a regionális innovációhoz hagyományos kutatási és oktatási szerepeiken túl. Ez a harmadik misszió megjelenéséhez vezetett, amely magában foglalja az egyetemek társadalmi és gazdasági tevékenységeit. A felsőoktatás kulcsszereplőként jelenik meg a modernizáció és fejlődés előmozdításában, különösen az új tudásalapú gazdaság és olyan kezdeményezések, mint a bolognai folyamat megjelenésével. Az egyetemek átalakulnak innovációvezérelt szervezetekké, amelyek a vállalkozói szellemre, fenntarthatóságra és társadalmi szerepvállalásra összpontosítanak. A vállalkozói egyetem (*entrepreneurial university*) modell és a harmadik misszió fogalma egyre nagyobb jelentőséget kap az európai felsőoktatásban, hangsúlyozva az egyetemek gazdasági fejlődésben, tudástranszferben és közösségi szerepvállalásban betöltött szerepét. A kutatási eredmények és mérőeszközök mentén a tanulmány három fő megközelítést emel ki a harmadik misszió értékelésére az egyetemeken. Egyes kutatások integrálják a harmadik missziót az egyetemek általános teljesítményértékelésébe (oktatás minősége, nemzetköziesítés, kutatás, tudástranszfer, regionális elköteleződés). Más tanulmányok a harmadik missziót önálló entitásként próbálják megragadni. Több vizsgálat az egyes dimenziókat külön-külön értékeli, kiemelve például a tudástranszfert, az egyetem-ipar együttműködést, a kutatási teljesítményt és az egyetem-közösség partnerségeket. A tanulmány ugyanakkor kiemeli az intellektuális tőke jelentőségét az egyetemi teljesítmény mérésében, különös tekintettel a harmadik misszióhoz kapcsolódó elemekre, mint a továbbképzés, a technológiaátadás és a társadalmi szerepvállalás. Emellett tárgyalja az adatok elérhetőségével, a minőségértékeléssel és a politikai akadályokkal kapcsolatos kihívásokat, amelyek hátráltatják a harmadik misszió átfogó értékelését. Bár Európában számos kutatási projekt és kezdeményezés indult, továbbra sincs egyetértés arról, hogyan lehet hatékonyan mérni a harmadik missziót. A szerző három kulcsproblémát mutat be a harmadik misszió értékelésével kapcsolatosan: az adatok hozzáférhetősége, a minőségértékelés, a politikával és centralizációval kapcsolatos eltérő attitűdök (Taieb, 2024).

A Szegedi Tudományegyetem kutatói, figyelembe véve a nemzetközi szakirodalmi ajánlásokat, kidolgoztak egy javaslatot, amely alkalmas lehet a harmadik missziót megjelenítő gazdasági társadalmi hatások mérésére (Kotosz et al., 2016). Ezt szemlélteti az alábbi táblázat.

1. táblázat. *A harmadik misszió indikátorkészlete*

Table 1. *The Indicator Framework of the Third Mission*

Vizsgálandó célterület/ tevékenység	Javasolt indikátorok
Technológia- transzfer	Az egyetem által a szellemi alkotások hasznosításából realizált árbevétel; Innovatív cégekkel közös kutatási szerződések száma; Az egyetemen létrehozott, innovációt hasznosító cégek száma/aránya a térségben.
Tanácsadás	Elkészült gazdaságfejlesztési stratégiák száma; Tanácsadói szolgáltatást adott időszakban igénybe vevő vállalkozások száma.
Spin-offok és start-upok	Egyetemi spin-off/start-up cégek aránya a Szeged vonzáskörzetében működő vállalkozásokból; Ezer egyetemi alkalmazottra jutó spin-off/start-up cégek száma; Az elmúlt öt évben létrehozott spin-offok/start-upok száma; Spin-offok/start-upok árbevétele, Az elmúlt öt évben létrehozott spin-offok/start-upok foglalkoztatottjainak száma; Tanulmányok alatt/utáni öt évben hallgatók/végzetek által alapított vállalkozások száma.
Egyetem-ipar- kormányzat kapcsolatok	Ipari K + F kapcsolatok száma; K + F közreműködő szereplők száma; Adott időszakban ipar-egyetem által közösen végrehajtott projektek száma; Az egyetemekkel kooperáló innovatív cégek aránya; Az ipari szféra által finanszírozott egyetemi K + F aránya.
Egyetemi létesítmények kereskedelme és használata	Egyetemi létesítmények bérbe adásából származó árbevétel (pl. laborok); Egyetem által szervezett és lebonyolított közhasznú rendezvények száma.
Az egyetem társadalmi szerepvállalásá- nak elősegítése, megerősítése	Kulturális rendezvények száma; Belső látogatók száma; Külső látogatók száma; Sajtómegjelenések száma adott időszakban (egyetemi oktatók, kutatók feltűnése/emléltése a médiában – regionális, nemzeti televízió, rádió, napilapok); Társadalmi felelősségvállalást promováló egyetemi rendezvények száma (pl. zöld programok); A tudomány társadalmi megértését célzó programok száma.

Forrás: Molnár, 2015: 41.

Az új szerepkörök nyomán kirajzolódik a regionálisan elkötelezett egyetem modellje. Ezek az intézmények kisebb kutatási aktivitással és nemzetközi hálózati részvétellel rendelkeznek. Ugyanakkor nagy hangsúlyt fektetnek a helyi gazdasági és társadalmi igények kielégítésére és

összpontosítanak a gyakorlati alkalmazásokra. Ennek következtében ezek az egyetemek vállalják a regionális fejlődés támogatására és a helyi közösségek igényeinek kielégítésére irányuló kötelezettségeiket (Teperics & Dorogi, 2014).

Egy egyetem helyi vagy regionális hatásait Florax (1992) szerint a regionális rendszer legalább nyolc alrendszerének vizsgálatával érhetjük tetten. Ezek az alrendszerek a következők: politikai, demográfiai, gazdasági, infrastrukturális, kulturális, attraktivitási, oktatási és társadalmi alrendszerek. Az alrendszerek egymással közvetlen vagy közvetett módon összefonódnak. Az egyetem hatással lehet a kulturális alrendszerre, amely viszont befolyásolhatja a demográfiai alrendszert – ez az egyetem közvetlen jelenlétéből fakadó hatás.

Egyes Kárpát-medencei felsőoktatási kutatások (Pusztai & Márkus, 2017) relevanciája több szempontból is kiemelkedő a kisebbségi regionális egyetemek szempontjából. A mobilitási minták rávilágítanak arra, hogy a kisebbségi közösségek tagjai hogyan választanak felsőoktatási intézményeket. Ez kulcsfontosságú a regionális kisebbségi egyetemek számára, mivel az ilyen intézmények utánpótlása nagyban függhet a lokális közösségek és a határokon átnyúló hallgatói mozgások jellemzőitől. Az ilyen egyetemek célja gyakran túlmutat a gazdasági hasznon, és magában foglalja a kulturális és nyelvi identitás megőrzését is. A regionális kisebbségi egyetemek gazdasági beágyazódása szempontjából fontos figyelembe venni, hogy a helyi közösségekben maradó vagy oda visszatérő hallgatók milyen hatással vannak a régió munkaerőpiacára és gazdaságára.

A fentiek tükrében, a bemutatott szakirodalomra támaszkodva a PKE gazdasági-társadalmi beágyazottságának vizsgálata során az egyetem szerepét több szempontból is vizsgáljuk. A *kulturális szerepét* illetően fontos, hogy az egyetem hozzájárul a kisebbségi közösség nyelvi és kulturális életéhez, segítve ezzel a közösség hagyományainak és identitásának megőrzését. A *helyi közösséggel való kapcsolatok* is jelentős szerepet kapnak, különösen a civil szervezetekkel, iskolákkal és egyéb szimbolikus intézményekkel való együttműködésben, amely erősíti a közösségi kohéziót és a társadalmi kapcsolatokat. Az egyetem *identitás-erősítő* funkciója kiemelkedő, mivel hozzájárul a kisebbségi identitás megőrzéséhez és megerősítéséhez a helyi közösségben. A gazdasági beágyazódás szempontjából az egyetem hatása kiterjed a *helyi munkaerőpiacra* is, hiszen a hallgatók és az egyetem munkatársai révén új munkahelyek jönnek létre, és a foglalkoztatottság is növekszik. Az egyetem *gazdasági multiplikátor* hatása is jelentős, mivel az intézmény működése és a hallgatói jelenlét közvetett gazdasági előnyöket generál a régióban, például a helyi piacok bővülése és a szolgáltatások iránti kereslet növekedése formájában. Emellett az egyetem tudományos tevékenysége is hozzájárul az *innovációhoz és a vállalkozásfejlesztéshez*, hiszen a kutatási eredmények és az oktatásból származó új tudás alapot adhat a helyi gazdasági fejlődésnek. Az egyetem által generált *infrastruktúrafejlesztések*, mint például új épületek, kutatóközpontok és egyéb beruházások, tovább erősítik a régió gazdasági fejlődését és vonzerejét.

A továbbiakban a módszertani alfejezetben összekapcsoljuk a fogalmi keretet a felhasznált módszerekkel, valamint a rendelkezésre álló empirikus anyagokkal.

3. A KUTATÁS MÓDSZERTANI KERETE

Amint korábban is utaltunk rá, adott egy háttértudás arról a régióról, amelyet Partiumnak nevezünk, adott a szakmai munka is, ami ebben a területi kontextusban zajlik, ugyanakkor adóttak azok a 21. századi kihívások, amelyek a felsőoktatási intézményeket arra kényszerítik, hogy a saját térségi szerepüket újradefiniálják, és önmagukat valamilyen misszió mentén helyezzék a felsőoktatási térképre úgy, hogy a helyi közösségek, gazdasági-társadalmi folyamatok tekintetében hozzáadott értéket produkáljanak. A romániai felsőoktatási paletta nagyon színes, ebben az intézményes közegben működik a kisebbségi oktatási intézmények „szegregátuma”, amely minden oktatási szintet igyekszik kielégíteni. Nagyon fontosnak tartjuk ennek a miliőnek a felsőoktatás perspektívájából történő tudományos igényű vizsgálatát, amely empirikusan megalapozott tudást nyújthat sok szempontból a jövőre nézve.

Az egyetem társadalmi és gazdasági beágyazottságát számos tényező befolyásolja: ide tartoznak a minőségbiztosítási előírások, az intézményi erőforrások, valamint a külső elvárások, mint a munkaadói igények, munkaerőpiaci elvárások. E vizsgálat során áttekintjük azt a közeget, amelyben az egyetem működik, és amely a hallgatói bázist generálja, valamint befogadja a diplomás fiatalokat, miközben elvárásokat támaszt a felsőoktatással szemben, akár a térségi szinten is.

A gazdasági-társadalmi beágyazódást jól tükrözik a diplomás pályakövetési rendszer (továbbiakban dpr) által nyújtott vizsgálatok, amelyek rávilágítanak a megkérdezettek percepciójára az oktatás és a felsőoktatás szerepéről, kihívásairól és gazdasági-társadalmi összefüggéseiről.

A kutatásunk módszertani szempontból igazodik ahhoz a konceptuális kerethez, amelyet korábban felvázoltunk a szakirodalom nyomán, azaz hogy a harmadik misszió a gazdasági-társadalmi beágyazódás mentén mutatkozik meg. A társadalmi beágyazódás dimenziói a kultúra, kapcsolatok, identitás erősítés, míg a gazdasági beágyazódás dimenziói a helyi munkaerőpiac, gazdaságmultiplikátor-hatás, innováció és vállalkozásfejlesztés, infrastruktúra fejlesztése.

A továbbiakban rátérünk annak felleltározására, hogy a fentebb említett dimenziókat milyen módszerekkel és milyen rendelkezésre álló empirikus adatok mentén tudjuk elemezni, megválaszolva a fő kutatási kérdésünket: milyen mértékben érhető tetten a magát kisebbségi regionális egyetemenként definiáló PKE-nek a gazdasági-társadalmi beágyazottsága a térségben.

Az elemzés során alkalmazott desk research módszertan felöleli a rendelkezésre álló belső és külső adatokat, illetve dokumentumokat, amelyek az intézmény működéséhez elengedhetetlenek. Ezek nemcsak elvárásokat és előírásokat fogalmaznak meg, hanem információkat is nyújtanak a közvélemény számára a gyakorlatba való átültetésükről. Ilyen dokumentumok például a felsőoktatási törvény, az Egyetemi Charta, a PKE missziója, víziója, stratégiája, valamint a honlap és a médiamegjelenések.

Az empirikus kutatás választott módszertana kvalitatív megközelítést alkalmaz: egyéni mélyinterjúk, fókuszcsoporthoz tartozó interjúk, valamint a térség szakértői közösségével folytatott szakértői interjúk révén. A kutatás legfontosabb empirikus alapját tehát az interjúkból kinyerhető elemzés jelenti – ennek tükrében feltárhatjuk a megkérdezettek percepcióit általában az oktatás és a felsőoktatás szerepéről, kihívásairól, gazdasági-társadalmi beágyazódásáról. A szakértői interjúk / fókuszcsoporthoz tartozó interjúk több szakaszban valósultak meg. Az adatfelvételek időpontjai a következők: 2021. február, 2022. május, 2023. július, 2023. december és 2024. március.

A kutatási adatokat tovább gazdagították a végzettek körében készített interjúk is, amelyek 2023 májusa és októbere között kerültek felvételre, összesen 34 diplomás bevonásával. A felmérések minden szakaszában fontos volt, hogy minden szakirányra vonatkozóan adatokat gyűjtünk, ezért a kutatásba ennek szellemében vontunk be munkáltatókat vagy más szakértőket, stakeholdereket. Összesen 84 személyt kerestünk meg.

Kutatói munkánk kettős célt szolgál. Egyrészt tudományos igénnyel vizsgálunk meg egy olyan kérdést, ami a regionális oktatási közegben napi szinten befolyásol egy szűkebb szakmai és egy sokkal szélesebb társadalmi közösséget. Másrészt viszont egy olyan 21. századi elvárás és gazdasági-társadalmi nyomás kontextusában végezzük az elemzést, amely alapvetően arra „kényszeríti” az oktatási intézményeket, hogy önvizsgálatot tartsanak saját térségi gazdasági-társadalmi szerepükről.

A harmadik misszió megértését és mérését lehetővé tevő témaköröket a feldolgozott szakirodalmi források alapján körvonalaztuk (Compagnucci & Spigarelli, 2020; Gumpert, 2000; Lukovics & Zuti, 2014; Teperics & Dorogi, 2014; Florax, 1992; Taieb, 2024; Sitku, 2019), és hozzákapcsoltuk a rendelkezésre álló dokumentumokat és empirikusan összegyűjtött adatokat, melyek elemzését a továbbiakban mutatjuk be.

4. A KUTATÁSI TEREP RÖVID BEMUTATÁSA

A Partiumi Keresztény Egyetem 2000-ben jött létre Nagyváradon, mint a Sulyok István Református Főiskola jogutódja, amely a rendszerváltást követően, 1990-ben az első magyar nyelvű képzést nyújtó felsőoktatási intézmény volt Romániában. Az egyetemen jelenleg két karon – Bölcsészettudományi és Művészeti Kar, valamint Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar – összesen 15 alap- és 7 mesterképzési szakon folyik oktatás.

„A Partiumi Keresztény Egyetem intézményi akkreditációját a román parlament két háza által megszavazott, 2008. október 21-én kiadott 196-os számú törvény szentesítette. A törvény szerint a Partiumi Keresztény Egyetem magyar tannyelvű felsőoktatási intézmény, magánjogi státussal rendelkező önálló és közhasznú jogi személyiség.” (PKE Küldetése, 3. bekezdés) Az egyetem küldetésnyilatkozatában konkrétan megfogalmazódik a kisebbségi oktatás kontextusába ágyazott harmadik misszió: „a mindenkor oktatási-tudományos feladatokon túl az egyetem nemzetpolitikai szempontból is stratégiai fontosságú szerepet tölt be. Célkitűzése, hogy Erdélyben és Partiumban élő magyar nemzeti közösségünk számára biztosítsa az esélyegyenlőséget az oktatás területén, s hogy – a magas színvonalú oktatás és tudományosság követelményei szerint – közösségünk számára versenyképes szakembereket képezzen. Az értelmiségiek képzésével egyetemünk kultúrmissziós feladatokat is teljesít, biztosítva a szakember-utánpótlást az anyanyelvi kultúra átadására és továbbfejlesztésére.” (PKE Küldetése, 4. bekezdés)

A PKE Nagyváradon, a Partiumban található, egy olyan történelmi régióban, amely valamikor „egyszerre volt a Magyar Királyság legkeletibb és az Erdélyi Fejedelemség legnyugatibb része” (Hajdú-Moharos, 1997: 15). Az önálló erdélyi fejedelemség idején Bihar, Közép-Szolnok, Kraszna, Máramaros vármegyék tartoztak a Partiumhoz, Bocskai István fejedelemsége idején tovább bővült, ugyanis erdélyi fennhatóság alá került Szatmár, Szabolcs, Bereg, Ugocsa, több vár és mezővár Zemplén területéről, továbbá Tokaj vára. A legnagyobb kiterjedésű Bethlen

Gábor és a két Rákóczi idején volt a Partium. 1860-as megszűnésekor még a Partiumhoz tartozott a Szilágyság és Zaránd megye. Ma a Partiumból Románia területén fekszik Máramaros, Szatmár, Bihar, Szilágyság és Arad megye (Hajdú-Moharos, 1997: 15–16). Földrajzi elhelyezkedéséből adódóan a Partiumot szokás ütközőzónának is nevezni, hiszen a történelmi Erdély és a mai Magyarország között helyezkedik el. Ebben a térségben, a debreceni, kolozsvári, temesvári egyetemi központok háromszögében, körülölelve a nagyobb egyetemek aradi, szatmári, nagybányai kirendeltségeivel, a térségben mégis az egyetlen magyar nyelvű felsőoktatási intézményként, elsősorban Bihar, Szilágyság, Szatmár, Máramaros, Arad és Temes megyék magyar középiskoláit megcélózva fejti ki működését a Partiumi Keresztény Egyetem. A PKE vonzáskörzetében fellelhető felsőoktatási intézmények szívóhatásán túl a globális oktatási mobilitási csatornák a Partiumban is éreztetik hatásukat, ugyanakkor az egyetemi hallgató életkorba került fiatalok elvándorlását erőteljesen megkönnyíti a határ közelsége. Annak dacára, hogy közvetlen kapcsolatot ápolunk az említett megyék középiskolaival és hétköznapi tapasztalati rálátásunk van a határ menti magyar tannyelvű közoktatás helyzetére és az ebből adódó következményekkel is számolnunk kell, tanulmányunknak nem célja ezt az aspektust bővebben kifejteni. Tény azonban, hogy a harmadik misszió identitásmegőrző, kultúrateremtő dimenziója igen nagy kihívást és komoly erőfeszítést jelent a vizsgált felsőoktatási intézmény számára. Fontos az intézmény számára, hogy a kötelező minőségbiztosítási elvárásokon túl, amelyek egyértelműen előírnak olyan feladatokat az egyetemek számára, amelyek szintén a harmadik misszió erősítését célozzák – mint pl. az elhelyezkedési mutatók, a munkaadókkal való folyamatos kapcsolattartás, pályaaorientáció stb. –, hallgatói, valamint a térség véleményvezérei, stakeholderei által az egyetem felé közvetített visszajelzések az alappillérei a harmadik misszió megerősödésének. Így a továbbiakban ezekkel az aspektusokkal fogunk foglalkozni bővebben.

Ha tüzetesebben megvizsgáljuk, akkor az egyetemi honlapon és a közösségimédia-platformokon megjelenő hírek elemzésével igazolható, hogy az egyetem szorosan kapcsolódik a régió társadalmi struktúrájához, a közösség szerves részeként működik. Fontos szerepet vállal az identitás és a kultúra ápolásában. Ez helyi események, rendezvények megvalósítása, támogatása révén valósul meg. A hallgatók a kisebbségi identitásukat az egyetemen a helyi hagyományok, ünnepek és közösségi események révén erősíthetik, ápolhatják és továbbadhatják, miközben aktívan bekapcsolódnak a közösség életébe. A Partiumban zajló és a Partiumot célzó, főleg gazdasági és társadalomtudományi kutatásaival, közösségi projektjeivel a PKE a régióban felmerülő társadalmi kihívásokra reagál, mint szegénység, migráció, fiatalok elhelyezkedése a régióban. Az egyetem együttműködik a helyi önkormányzatokkal, civil szervezetekkel, szociális, kulturális intézményekkel. Ezáltal igyekszik a hallgatók szakmai gyakorlati tevékenységéhez szükséges szakmai terepet megteremteni, valamint elősegíti a helyi és regionális közösségépítést. Az alkalmankénti képzések, workshopok, szakmai napok révén hozzájárul a résztvevők szakmai fejlődéséhez, az aktuális trendek és ismeretek elsajátításához, valamint a hálózatépítéshez és a munkaerőpiaci versenyképesség növeléséhez.

Az egyetem közösségi terek, nyilvános előadások, vitafórumok szervezésével hozzájárul a helyi társadalmi diskurzushoz, a társadalmi beágyazódás itt azt jelenti, hogy az egyetem egyfajta találkozási pontként működik, ahol a helyi közösség, hallgatók, kutatók és vezetők, külső véleményvezérek, érdeklődők közösen vitathatják meg a régiót érintő kérdéseket. Az egyetem nem csupán oktatási intézmény, hanem aktív szereplő a helyi társadalmi életben, amely hozzá-

járul a közösség jólétéhez, együttműködik a helyi szereplőkkel, és támogatja a régió társadalmi fejlődését.

A partiumi végzősök kiadványának rektori köszöntőiben deklaratív megfogalmazást találunk az utalásokat arra, hogy milyen szerepet szán az egyetemi vezetés az intézmény számára:

„A Partiumi Keresztény Egyetem egyszerre oktató intézmény és közösségi tér is, amely eredeti küldetésének megfelelően hozzájárul a partiumi/erdélyi értelmiség képzéséhez és a szakmai közösségek kialakulásához. Ez az egyetem nem egy szűk közösség, hanem azé a magyar társadalomé, amelyért létrejött. A PKE nemcsak egy nagyváradi intézmény, hanem egy szerteágazó kapcsolati háló csomópontja is.” (Pálfi, 2021: 1)

„Célunk az együttműködési hálózat folyamatos kiterjesztése. Ennek immáron önök is részévé válhatnak, bővítsék a társadalmi szereplők körét, akik saját fejlesztésük által, támogatják intézményünk fejlődését. Az együttműködések révén közösen formálhatjuk a PKE arculatát, tudatosan építhetjük a Partium-brand-et.” (Pálfi, 2020: 1)

A PKE megalapítása óta meghatározó szerepet tölt be a helyi magyar közösség életében, biztosítva a magyar nyelvű felsőoktatás lehetőségét Romániában. Az egyetem nem csupán oktatási intézményként funkcionál, hanem a közösségi identitás és kultúra megőrzésében is aktívan részt vesz, hozzájárulva ezzel a regionális társadalmi kohézióhoz. A PKE célja, hogy versenyképes szakembereket képezzen, miközben reagál a térség társadalmi kihívásaira, mint például a migráció és a fiatalok elhelyezkedése. Az intézmény szoros együttműködést alakít ki helyi önkormányzatokkal és civil szervezetekkel, így elősegítve a közösségi projektek megvalósítását és a társadalmi felelősségvállalást. A hallgatók aktívan részt vesznek a helyi eseményeken, ezáltal erősítve kisebbségi identitásukat és hozzájárulva a kulturális örökség fenntartásához. A PKE folyamatosan bővíti együttműködési hálózatát, amely nemcsak az intézmény fejlődését szolgálja, hanem hozzájárul a Partium-brand kialakításához is. Az egyetem közösségi terek és vitafórumok szervezésével támogatja a helyi társadalmi diskurzust, ezzel biztosítva a tudományos és kulturális párbeszédet. Összességében a Partiumi Keresztény Egyetem nemcsak tudományos intézményként, hanem aktív szereplőként is hozzájárul a helyi közösség társadalmi fejlődéséhez és jólétéhez.

5. DIPLOMÁS PÁLYAKÖVETÉS: KÜLSŐ KÉNYSZER ÉS BELSŐ IGÉNY

A felsőoktatási törvény tizenegyszer utal a munkaerőpiac és az egyetemek kapcsolatára: az európai foglalkozások kompetencia-keretrendszere, a végzettek munkaerőpiaci integrációja, a munkaadók elvárásai, a munkaerőpiac irányából érkező szükségletekhez való igazodás, a munkaerőpiac által igényelt szakmai tudás, a munkaerőpiacról kiszorult, átképzésre váró társadalmi rétegek, a képzések minősége, az oktatási folyamat eredményei, a pályaaorientáció, az elhelyezkedést elősegítő intézkedések, a társadalmi visszajelzések kontextusában (199/2023-as felsőoktatási törvény). Ezt erősíti a Romániai Felsőoktatási Minőségbiztosító Ügynökség³ mindenkor, az oktatási standardokat és értékelő indikátorokat meghatározó módszertana, amely a tanulási

3 Agencția Română de Asigurare a Calității Învățământului Superior (ARACIS)

folyamat konkrét eredményeként megfogalmazza, hogy a „megszerzett ismeretek, kompetenciák és képességek elegendőek ahhoz, hogy a végzettek a társadalomban integrált aktív állampolgárok legyenek, elhelyezkedjenek a munkaerőpiacon, saját vállalkozást indítsanak, tanuljanak tovább a következő felsőoktatási ciklusban, és élethosszig tartó tanulást folytassanak.” (ARACIS, 2017, 2. rész, B.2-es kritérium) Az ehhez az oktatási eredményhez rendelt teljesítménymutató a munkaerőpiacon való elhelyezkedés képessége. A fentiek tükrében, az ötévente esedékes minőségbiztosítási procedúra szerves része tehát, hogy a benyújtott dokumentációknak is tételesen tartalmazniuk kell általában az egyetem és a munkaerőpiac kapcsolatával, a hallgatók elhelyezkedésével, a munkáltatók elvárásainak feltérképezésével foglalkozó mellékleteket, hiszen a helyszíni látogatáson a szakértőknek erre vonatkozó megállapításokat is kell tenniük. A tanulási eredmények értékesítése, a hallgatók munkaerőpiacon való elhelyezkedése tekintetében elvárás, hogy a felsőoktatási intézmény folyamatosan nyomon követi végzett hallgatóinak karrierjét egy erre a célra kialakított saját rendszer segítségével, és évente részletes jelentést készít az összes képzési programról. Igazolniuk kell, hogy a végzettek legalább 50%-a a diploma megszerzésétől számított két éven belül elhelyezkedik a megszerzett egyetemi végzettségnek megfelelő pozícióban. Egy másik vizsgált aspektus a diplomák és a képesítések közötti megfelelés kontextusában a tanulmányi programok folyamatos értékelése, azzal a céllal, hogy a hallgatók számára lehetőséget biztosítson az egyetem a foglalkoztatásra, a szakmai és személyes fejlődésre, mindezt egy olyan elemzésekkel/tanulmányokkal alátámasztva, amelyek igazolják a munkaerőpiac és a társadalom jelenlegi és jövőbeli igényeit is (ARACIS, 2023).

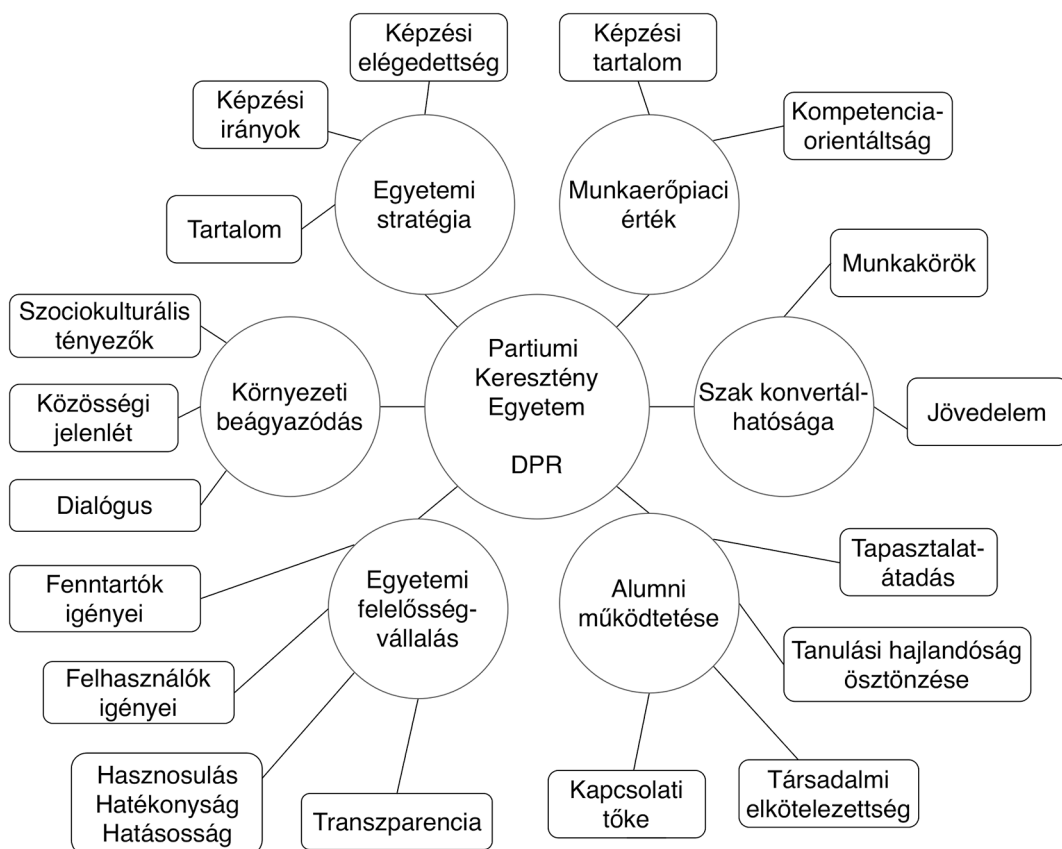
A hazai felsőoktatás minőségbiztosítási elvárásai tehát meghatározzák a konkrét eredmény-mutatókat az egyetem harmadik missziójának gazdasági dimenziójához, azonban konkrét módszertanokat és mérési eszközöket nem ad a felsőoktatási intézmények számára. Ez azt eredményezi, hogy az egyetemek maguk dolgozzák ki azokat az eszközöket, belső rendszereket, amelyek segítségével úgymond elő tudják állítani az ötévente esedékes minőségbiztosítási procedúrához szükséges mellékleteket, a rendelkezésre álló munkaerőpiaci integrációhoz kapcsolódó adatok összehasonlítása az egyes felsőoktatási intézmények között nem lehetséges.

A fentebb bemutatott kényszerből adódóan és az egyetem fennállása óta létező belső igény mentén is a PKE fontosnak tartja a végzett hallgatók sorsának követését. A diplomás pályakövetés így az első végzett évfolyamokat követően megjelent az intézményi tevékenységek között, bár ez az egyes szakok, évfolyamok esetében nem egységen történt. Napjainkra mind az előírások, mind a belső intézményi igények szükségessé tették az egyetemi diplomás pályakövetési rendszer megszervezést. Ezt a tevékenységet az egyetemen a Partiumi Tehetséggondozó és Karrier-tanácsadó Központ (továbbiakban PTKK) vállalta fel. Ennek eredményeként folyamatosan alakul és fejlődik az intézményi diplomás pályakövetési rendszer.

Nem lévén egységes módszertan, a PKE többlépcsős adatgyűjtést végez az elhelyezkedési adatok begyűjtése érdekében. Az egyik mozzanat, a hallgatók államvizsgára való beiratkozása, amikor a jelentkezők egy adatlapot töltenek ki, melyben az aktuális munkaerőpiaci státuszukról nyilatkoznak. A következő momentum az oklevél kézhezvételekor történő adatkérés, amely a végzést követően minimum hat hónap elteltével történik. Ekkor a volt hallgatók ismét nyilatkoznak a foglalkoztatotti státuszról, illetve a képzés során szerzett kompetenciáik hasznosulásáról. Ezeket az adatkéréseket egészíti ki az ötévente esedékes kérdőíves felmérés a végzettek körében. Ezen túlmenően az egyes szakok saját nyilvántartást is vezetnek.

Az oktatási rendszerből a munka világába való átlépés, friss végzettséggel rendelkezők pályára állása számos kutatás fókuszában áll. A pályakövetés gyakorlatának szükségességét több tényező indokolja, részben intézményi funkciókat lát el, részben pedig társadalmi szinten válik fontossá. A PKE volt hallgatói körében végzett kutatások, amelyek egyaránt használtak kvalitatív és kvantitatív módszereket, rávilágítottak arra, hogy milyen hasznosulása van az egyetemi oklevélnek, hogyan valósul meg a munkaerőpiaci integrálódás. A kutatások lehetővé tették a különböző karrierpályák jellemzőinek, a megszerzett oklevelek relevanciájának feltárását, valamint a környezet, a változási folyamatok megismerését (Pásztor et al., 2020). A PKE szervezeti szemléletében a pályakövetés nem csupán formális előírás, hanem alapvető intézményi érdek is.

A PKE esetében is szerteágazó a diplomás pályakövetési igény, mivel lehetőséget teremt az oktatási intézmény, az oklevelet szerzett hallgatók és a munkaerőpiaci szereplők kapcsolatának vizsgálatára. Az alábbi ábra összegzi a lehetséges hasznosítási formákat, melyek a témában végzett kutatások elemzési eredményeit tükrözik.

1. ábra. A PKE diplomás pályakövetésének modellje
Figure 1. The Model of Graduate Career Tracking at PCU

Forrás: Pásztor et al., 2020: 95.

Az elvégzett kutatások eredményei révén visszacsatolást kapunk a képzési kínálat erősségeiről és hiányosságairól, illetve a munkaerőpiaci elvárásokról és azoknak való megfelelés mértékéről. Kirajzolódik az oktatás és munkaerő kapcsolata, láthatóvá válik az átmenet a felsőoktatásból a munka világába, szemlélteti a munkaerőpiaci életutakat. A szakterületén sikeres fiatal/kezdő munkavállaló a képzés létének hitelességét, szükségességét erősíti. Az oktatási intézmények közösségi beágyazódását jelzik, és hitelesen tükrözik a kapcsolati háló kialakulási folyamatát, annak hálózattá válását. Az egyetem oktatási, kutatási szerepe mellett megjelenik az úgynevezett harmadik pillér is, a közösségi beágyazódás, annak társadalmi- gazdasági összetevői.

A PKE diplomás pályakövetése kétirányú tevékenységet jelent: egyrészt a végzett hallgatók szakmai életútjának nyomon követését, a fentebb említett módon, másrészt pedig a munkaadói visszajelzések begyűjtését. A munkaadókkal történő kapcsolattartást az évente megszervezett fókuszcsoportos, illetve szakértői interjúk szolgálják, ahol a képzések tartalmi, minőségi kiértékelése is megvalósul.

6. AZ EGYETEM ÉS A TÉRSÉG MUNKÁLTATÓI KAPCSOLATA

A munkáltatókról elmondhatjuk, hogy az állami, magán- és civil szektor képviselői egyaránt megjelennek a mintában. Az állami szektorhoz tartozó munkáltatók közé sorolhatók az önkormányzatok, a közoktatási intézmények és a kulturális intézmények. A magánszektor palettája igen színes, sokféle munkáltató található ott, a kis- és középvállalkozók mellett nagyvállalkozások is megjelennek. A civil szféra képviselői egyesületeket, alapítványokat, érdekvédelmi szervezeteket vezetnek. Települési szempont szerint is követtük a munkáltatókat, egyenlő arányban voltak vidéki és városi környezetben tevékenykedők. A munkaadók végzettségét tekintve legtöbbjük felsőfokú végzettséggel rendelkezik. A magas iskolázottság dominál, ami azt is tükrözi, hogy a véleményyszolgáltatók gyakran vezető vagy középvezető pozíciókat töltenek be az adott szervezetben.

Az interjúk és megbeszélések munkáltatókkal, potenciális munkáltatókkal, gazdasági, társadalmi és kulturális szereplőkkel, valamint a Partium régió érintettjeivel az alábbi témák köré csoportosultak:

- A fiatal diplomásokkal, különösen a Partiumi Keresztény Egyetem (PKE) végzőseivel kapcsolatos tapasztalatok.
- Az alkalmazhatóság szempontjából fontos kompetenciák.
- Az egyetemmel, az akadémiai környezettel és a friss diplomásokkal szembeni elvárások.
- Együttműködési lehetőségek a gazdasági szereplőkkel, valamint az oktatási igények és posztgraduális kurzusok iránti kereslet.
- A szakmai gyakorlat szerepe, lehetőségei az egyetemi oktatásban és egyéb gyakorlati formák.
- A gazdasági, társadalmi és kulturális szereplők elvárásai az egyetem mint specifikus oktatási és tudományos szolgáltató iránt.
- Konkrét javaslatok a fiatalok munkaerőpiaci helyzetének javítására.

Az interjúk elemzése a fent említett témákra épült, és szintetizálja az érintett szereplők véleményét. Ezek az interjúk mélyebb betekintést nyújtanak a PKE és annak a helyi közösséghez, valamint a hallgatók képzéséhez való hozzájárulásáról alkotott percepciókba és véleményekbe.

Az elemzés során azonosíthatók a főbb témák, kulcspontok, valamint a pozitív és negatív aspektusok, amelyeket a résztvevők kiemeltek.

Az elemzések alapján levont következtetéseket az alábbi témák szerint összegezzük:

- Diplomásokkal kapcsolatos tapasztalatok: A PKE-ről kikerülő fiatal diplomásokkal kapcsolatos tapasztalatok sokrétűek és különböző aspektusokat érintenek. A diplomások generációja sokszínűséget mutat mind képességek, mind hozzáállás tekintetében: vannak nagyon motivált, elkötelezett fiatalok, de olyanok is, akik kevésbé nyitottak a munkavállalásra.
- A fiatalok erősségei: A mai fiatalok rendkívül motiváltak az őket érdeklő területeken, több idegen nyelvet beszélnek, és optimisták a jövőjükkel kapcsolatban. Fontos ezt az energiát és elkötelezettséget hasznosítani, és bátorítani őket arra, hogy itthon maradjanak.
- Mentorálás és támogatás: A munkaerőpiaci integrációjuk megkönnyítése érdekében elengedhetetlenek a munkahelyi mentorprogramok, amelyek támogatást és útmutatást nyújtanak a fiataloknak. Ezek a programok segíthetik a kompetenciák fejlesztését és a maximális szakmai potenciál elérését. Ezen kívül a karrier-tanácsadás és az önértékelés szintén kiemelt szerepet kap a fiatalok sikeres elhelyezkedésében.

Ugyanakkor bizonyos hiányosságok figyelhetők meg a kommunikációs készségek és a viszszejelzések fogadásának képessége terén a PKE végzősei körében. Ezek az aspektusok nagyobb figyelmet igényelhetnek a képzésük során. Fontos, hogy a hallgatók fejlesztését és támogatását kiemelten kezeljük, segítve őket szakmai sikerük elérésében.

Az egyetemmel és a friss diplomásokkal szembeni elvárások a széles körű felkészülésre irányulnak, amely magában foglalja a hatályos jogszabályok ismeretét, valamint az elemző- és szintetizálóképességük fejlesztését. Emellett hangsúlyozott a szakmai gyakorlati tevékenységek folytatása, a személyes és szakmai készségek fejlesztése, valamint az elkötelezettség és az élet-hosszig tartó tanulás fontossága. Elengedhetetlen, hogy a hallgatók alaposan felkészüljenek választott szakmájukra, erős kommunikációs készségeket fejlesszenek ki, és minden tevékenységük során pontosságot mutassanak.

A gazdasági szférával való együttműködés terén javasolt a gazdasági szereplők bevonása az egyetem által szervezett tudományos eseményekbe a jó gyakorlatok megosztása és a szakmai képzés biztosítása érdekében. Az interjúkban külön hangsúlyt kap az önkéntesség jelentősége, valamint a nyelvi készségek fejlesztése, beleértve a román nyelv ismeretét, amely elősegítheti a hallgatók személyes fejlődését és társadalmi-gazdasági integrációját.

A szakmai gyakorlat szerepe az egyetemi oktatásban kiemelkedő jelentőségű, hiszen lehetőséget nyújt a hallgatóknak az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazására. Ugyanakkor nehézségek merülnek fel az interdiszciplinaritás biztosításában a szakmai gyakorlat során, valamint a gyakorlati helyszínek vezetőinek felelősségteljesebb bevonásában a hallgatók képzésébe. Fontos, hogy a hallgatókat motiváljuk az extrakurrikuláris tevékenységekben való részvétellel, és segítjük őket a konfliktuskezelési képességek fejlesztésében a szakmai környezetben. Összességében szükséges lenne egy átfogó képzés kialakítása, amely felkészíti a fiatalokat a munkaerőpiac sokszínű követelményeire és kihívásaira.

A gazdasági, társadalmi és kulturális környezet bizonyos elvárásokat támaszt a PKE mint oktatási és tudományos eredményeket szolgáltató intézmény felé – ezekben az elvárásokban egyértelműen megfogalmazódik a harmadik pillér erősítésének igénye a külső szereplők részéről. Az alábbiakban összefoglaljuk ezeket az elvárásokat.

A PKE-nek nagyobb láthatóságot kellene biztosítania az „eladható”, marketálható szolgáltatásai számára, mint a kutatás, önkéntesség és rendezvényszervezés. Ez hozzájárulhat az intézmény presztízsének növeléséhez, több diák és külső partner bevonásához a társadalmi-gazdasági környezetből. Fontos a gazdasági, társadalmi és kulturális környezettel való folyamatos kapcsolatépítés. A hatékony együttműködések és partnerségek révén a PKE hozzájárulhat a helyi közösség fejlődéséhez és annak oktatási és kutatási szükségleteinek kielégítéséhez. A szakmai hálózat bővítése és a potenciális, nem akadémiai partnerek bevonása is fontos elvárás. Ezen partnerségek révén a PKE elősegítheti a tudás és tapasztalat áramlását az akadémiai és a gyakorlati világ között, biztosítva, hogy a diákok felkészüljenek a munkaerőpiaci igényekre, és hogy a kutatások valódi hatást gyakoroljanak a társadalomra.

A fenti elvárások teljesítése, a gazdasági, társadalmi és kulturális környezettel való együttműködés kiterjesztése révén a PKE megerősítheti regionális pozícióját, mint fontos szereplő az oktatás és a kutatás népszerűsítésében a régióban, hozzájárulva a fenntartható fejlődéshez és a közösség életminőségének javításához.

Az interjúk anyagok tartomelemzése alapján kiemelkedő elemek a következők:

- A PKE-ről alkotott általános kép: A résztvevők pozitív képet alkotnak a PKE-ről, amelyet a társadalom ismeretével és különböző szervezetekkel való hatékony együttműködéssel jellemeznek.
- A PKE közösségi hatása: A résztvevők kiemelik a PKE hozzájárulását a helyi közösséghez és a helyi gazdasághoz a kulturális, tudományos és helyi projekteken való részvétellel, rendezvények szervezésével és kutatási együttműködésekkel.
- A hallgatók kompetenciái és felkészültsége: A résztvevők tapasztalatai és megfigyelései azt mutatják, hogy a PKE hallgatói fejlett kompetenciákkal rendelkeznek és képesek sikeresen beilleszkedni és érvényesülni különböző területeken.
- Az együttműködési hálózat és partnerségek: A PKE szoros kapcsolatokat ápol különböző intézményekkel és szervezetekkel, mint például civil szervezetek, közintézmények és médiapiac, amelyek hozzájárulnak az egyetem folyamatos fejlődéséhez, és segítik a hallgatók gyakorlati tapasztalatokat és munkalehetőségeket szerezni.
- A végzetek megtartása és munkaerőpiaci hatásuk: A PKE végzőseinek a helyi közösségben való maradása és különböző szakmai területeken való elhelyezkedése iránti igény megmutatkozik, és a PKE-t olyan intézményként látják a megkérdezettek, amely szakembereket képez, akik keresettek és megbecsültek a munkaerőpiacon.
- Együttműködés a gazdasági szférával: A munkáltatók és más szervezetek véleménye és tapasztalatai az együttműködésről segíthetnek abban, hogy megértsük, hogyan készíti fel az egyetem a hallgatókat a munkaerőpiaci igényekre, és hogyan illeszkednek be a professzionális környezetbe.
- Szakmaiság és folyamatos fejlődés: A hallgatók karrierre való felkészítésének szükségességéről és hatékonyságáról alkotott vélemények rávilágítanak az egyetem szerepére, hogy releváns tudást és készségeket biztosítson különböző karrierutakhoz és elősegítse az élethosszig tartó tanulást.
- Kutatási projekteken való részvétel: Azok a kutatási együttműködések és projektek, amelyekben a PKE részt vesz, információkat nyújthatnak az egyetem szakértelmi területeiről, valamint hozzájárulásáról a tudás és innováció fejlődéséhez különböző szakterületeken.

- Községi elköteleződés és társadalmi hatás: a kulturális, szociális és helyi projektekben való részvétel tükrözheti a PKE elkötelezettségét a helyi közösség iránt, valamint annak potenciálját a régió társadalmi és gazdasági fejlődéséhez való hozzájárulásban.
- Visszajelzések és ajánlások: A résztvevők által kifejezett vélemények és ajánlások értékes javaslatokat kínálhatnak a PKE által nyújtott tevékenységek és szolgáltatások folyamatos fejlesztésére, valamint azok összehangolására a társadalmi-gazdasági és kulturális környezet igényeivel és elvárásaival. A résztvevők fontosnak tartják ezeket az alkalmakat, amikor a PKE visszajelzéseket gyűjt össze a gazdasági-társadalmi szféra képviselőitől.

A munkáltatói interjúk tartalomelemzése a PKE gazdasági és társadalmi beágyazódásának különböző aspektusait érinti, és egyértelműen mutatja, hogyan járul hozzá az egyetem a helyi közösséghez és gazdasághoz. A társadalmi beágyazódásra utaló elemek közé soroljuk: a PKE közösségi hatását, a végzetek megtartását és munkaerőpiaci szerepüket, a közösségi elköteleződést és annak társadalmi hatását, a különböző visszajelzéseket és ajánlásokat. A gazdasági beágyazódás szempontjából meghatározó elemek: a PKE hallgatói kompetenciái és felkészültsége, az együttműködési hálózat és partnerségek, együttműködés a gazdasági szférával, valamint a kutatási projektekben való részvétel.

A társadalmi beágyazódás elsősorban a közösségi és szociális hatásokon keresztül, a gazdasági beágyazódás pedig a munkaerőpiaci kapcsolatokon, a hallgatók kompetenciáin és a gazdasági együttműködésekben keresztül realizálódik. Az egyetem szerepe mindkét dimenzióban megjelenik, mivel a társadalmi elköteleződés és a gazdasági fejlődés összefonódnak. Ezek a legfontosabb szempontok, amelyeket az interjúk során elemezhetünk annak érdekében, hogy teljes képet kapjunk a PKE közösségben betöltött szerepéről és hozzájárulásáról, valamint a hallgatók képzéséhez való hozzájárulásáról. Az ilyen információk értékesek az egyetem tevékenységeinek és hatásának folyamatos értékelésében és fejlesztésében, és átfogó perspektívát adnak a PKE közösségi szerepéről, a hallgatók képzésében végzett munkájáról, valamint az egyetem jövőbeli fejlesztési irányairól.

7. VÉGZETEK VISSZAJELZÉSE

Az egyetemi tanulmányok értékesítésének sikerességéről a diplomásokkal készített interjúk nyomán szereztünk információkat. Az interjúk során, 2023 májusa és októbere között 34 diplomás válaszait gyűjtöttük össze. Az interjúk a személyes adatok mellett olyan kérdéseket is tartalmaztak, mint a munkahely megszerzésének körülményei, az egyetemi évek alakulása, a munkaerőpiacra való belépés jellemzői, a foglalkoztatás körülményei, valamint az egyetem hatása a mindennapi életre. Az interjúk végén egy visszatekintést is végeztek az alanyok az egyetemi évekre, miközben üzenetet fogalmaztak meg az egyetem számára.

A kvalitatív kutatás során igyekeztünk minden szakot, illetve szakterületet bevonni, ezzel garantálva a szakterületek sokféleségét. Az interjúalanyok a munkaerőpiac valamennyi szegmensét képviselték: az állami és magánszektort, az oktatást, a szociális szektort, a kereskedelmet, a digitális területeket, a kultúrát és a közszolgáltatásokat. A magánszektor különösen változatos képet mutat; az interjúk során olyan diplomásokat is kérdeztünk, akik saját vállalkozásaikat vezetik, és így munkaadókká váltak, valamint olyan szakembereket, akik kü-

lönböző területeken dolgoznak. Néhány szakterület esetében a magánszektor jelentős felvevő piacot képvisel, például a menedzsment, a képzőművészetek/grafika vagy a szociális munka területén. A résztvevők ágazatonkénti eloszlása tükrözi ezt a sokféleséget: a válaszadók 40%-a az állami szektorban dolgozik, míg 60%-uk a magánszektorban. Az állami és magánszektor közötti arányok nemcsak az oktatás és a munkaerőpiac közötti kapcsolatot, hanem azokat a területeket is kiemelik, ahol bizonyos képesítések iránt nagyobb kereslet van.

A válaszok elemzése részletes képet ad az egyetemről a munkaerőpiacra való átmenetről és a felsőfokú tanulmányok hosszú távú hatásairól.

A munkahely megszerzésének folyamatát a megkérdezett diplomások többsége kihívásokkal teli folyamatként írta le. Sokan gyakornoki programok vagy kapcsolati hálóik révén találták meg első munkahelyüket, és az online toborzó platformok jelentős erőforrást jelentettek számukra. Mindazonáltal jelentős számú válaszadó jelezte, hogy az egyetemi évek alatt megszerzett gyakorlati tapasztalatok nem voltak elegendőek az álláskereső számára, ezért kiegészítő tanfolyamokat kellett végezniük, vagy alacsonyan képzett munkát vállaltak tapasztalatok megszerzése céljából.

Az egyetemi évek a legtöbb résztvevő számára a személyes és szakmai fejlődés időszakaként írhatóak le. Néhány diplomás az oktatás minőségét és az oktató támogatását emelte ki, míg mások olyan aspektusokra hívták fel a figyelmet, amelyeken javítani kellene, mint például a minőségi szakmai gyakorlatokhoz való hozzáférés korlátozottsága vagy a munkaerőpiaci igényekhez jobban illeszkedő tantárgyak hiánya. Az olyan szabadidős tevékenységek, mint a diákönkormányzati szerepvállalás vagy konferenciákon való részvétel, értékes lehetőségeknek számítottak a szociális készségek és a kapcsolati háló fejlesztésére.

A munkaerőpiacra való átmenetet a diplomások bizonytalanságokkal, ugyanakkor értékes tanulságokkal teli életszakaszként jellemezték. A legtöbben kiemelték a teoretikus tudás és az alkalmazott munkaadói követelmények közötti eltérést. Azonban néhányan megemlítették, hogy az egyetem által tanított tantárgyak segítettek olyan alapvető készségek fejlesztésében, mint az analitikus gondolkodás, alkalmazkodóképesség és időgazdálkodás, amelyek elősegítették a szakmai beilleszkedést. Egy másik téma, amely gyakran tematizálódott az interjúkban, a bérezés, amelyet sokan nem találtak kielégítőnek az oktatásba fektetett beruházásukkal összevetve.

Az egyetem hatása a mindennapi életre változó volt. Néhány diplomás számára az egyetemi tapasztalat kulcsfontosságú szakasz volt személyes és szakmai fejlődésükben. Megemlítették, hogy az egyetem lehetőséget adott számukra arra, hogy értékes kapcsolatokat építsenek ki és felfedezzék a szenvedélyeiket. Mások úgy érezték, hogy a tanulmányi program bizonyos aspektusai nem voltak közvetlenül alkalmazhatók a szakmai életükben, ami kezdetben csökkentette a saját készségeikbe vetett bizalmukat.

Az interjúk végén az autoreflexiók és az egyetem számára írt üzenetek nemcsak hálát, hanem építő jellegű kritikákat is tartalmaztak. Sok diplomás megköszönte azoknak a tanároknak a munkáját, akik inspirálták és támogatták őket a tanulmányaik során, ugyanakkor javaslatokat is tettek a jövőre nézve. A javaslatok között szerepelt a gyakorlatok sokféleségének növelése, gyakorlati tantárgyak bevezetése, valamint a pénzügyi nehézségekkel küzdő hallgatók számára nyújtott támogatás növelése.

Összegzésül az interjúk rámutattak az egyetem szerepére a diplomások szakmai és személyes pályájának formálásában. Ugyanakkor kiemelték az oktatási programok folyamatos felülvizsgálatának szükségességét, hogy jobban megfeleljenek a munkaerőpiac dinamikus igényeinek. Az interjúk során megosztott tapasztalatok értékes visszajelzést adnak az egyetem számára, autentikus képet adva arról, hogy az akadémiai képzés hogyan befolyásolja a diplomások életét. Ezek az interjúk aláhúzzák, hogy a tanulmányok során megszerzett kompetenciák és tudás hogyan használhatók fel a munkaerőpiacon, és segítenek feltárni a diplomások munkaerőpiacon való integrációjának mértékét, valamint a valóságban felmerülő kihívásokat és lehetőségeket.

Ez az elemzés visszajelzést ad az oktatási programok erősségeiről és hiányosságairól, valamint a munkaerőpiac elvárásairól és azokhoz való igazodás mértékéről. Az oktatás és a munkaerő közötti kapcsolat egyre világosabban kirajzolódik, bemutatva az átmenetet a felsőoktatás és a munkaerőpiac között, valamint a munkaerőpiacon való szakmai pályafutásokat. A sikeres szakemberek megerősítik a tanulmányi programok szükségességét és hitelesítik annak létezését. A kapcsolati háló kialakítása és annak szilárd hálózattá alakítása azt is mutatja, hogy az oktatási intézmények hogyan integrálódnak a közösségbe. Az oktatás és a kutatás szerepe mellett az úgynevezett harmadik pillér, melynek mutatói a gazdasági-társadalmi beágyazódás, egyre erősebb a PKE esetében.

Az egyetem gazdasági és társadalmi beágyazódása részben a diplomások munkaerőpiaci helyzetére és a munkaerőpiaci igényekhez való alkalmazkodásra terjed ki. Az interjúkban megjelenő kritikák, mint például a munkaerőpiaci igényekhez illeszkedő tantárgyak hiánya, amely azonban szubjektívnek tekinthető, a korlátozott szakmai gyakorlati lehetőségek és a bérezés mértéke arra utalnak, hogy az egyetem jelenleg nem teljesíti maradéktalanul a regionális gazdaság igényeit. A teoretikus tudás és a munkaadói elvárások közötti szakadék arra mutat, hogy az oktatás és a munkaerőpiac közötti kapcsolat erősítésére van szükség.

A szociális készségek és kapcsolati háló fejlesztésére vonatkozó pozitív visszajelzések viszont megerősítik az egyetem társadalmi beágyazottságának fontosságát, hiszen az egyetemi évek során megszerzett készségek és tapasztalatok erősíthetik a közösségi kohéziót és hozzájárulhatnak a regionális társadalmi kapcsolatok bővítéséhez. Ez azt jelzi, hogy az egyetem szerepe nemcsak a munkaerőpiacon való beágyazódásban, hanem a helyi társadalom szöveteiben is kulcsszerepet játszik.

8. ÖSSZEGZÉS

Elemzésünkben feltérképeztük a felsőoktatási intézmények harmadik missziójának kérdéskörét, a PKE gazdasági-társadalmi beágyazódását pedig ennek mentén a rendelkezésre álló adatok feldolgozásával vizsgáltuk. A PKE regionális identitása és társadalmi-gazdasági beágyazódása alapvető fontosságú a helyi közösség számára, mivel a felsőoktatási intézmény közvetlenül szolgálja a partiumi magyar közösséget. A PKE szerepe nem csupán oktatási intézményként, hanem közösségi és gazdasági szereplőként is megjelenik, amely hozzájárul a térség fejlődéséhez. A harmadik misszió fogalma, amely az egyetemek társadalmi elköteleződését és gazdasági hatását hangsúlyozza, egyre fontosabbá válik a felsőoktatásban.

A kutatás során alkalmazott kvalitatív módszertan lehetőséget adott arra, hogy mélyebb betekintést nyerjünk a helyi munkaadók és stakeholderok elvárásaiba. Az empirikus adatok elemzése ugyanakkor rávilágít arra is, hogy a PKE milyen mértékben képes reagálni a helyi gazdasági és társadalmi igényekre. Természetesen azt is figyelembe kell vennünk, hogy a romániai felsőoktatási rendszer egy nem túl flexibilis, lassan adaptálódó rendszer, de természeténél fogva nem is várhatjuk el egy oktatási rendszertől, hogy azonnali reakciókat produkáljon.

A PKE gazdasági és társadalmi beágyazódása a térségben több kulcsfontosságú dimenzió keresztül nyilvánul meg. A térséghez való szoros kötődése és a helyi közösség fejlesztésében betöltött szerepe révén az egyetem nem csupán oktatási intézmény, hanem aktív résztvevője a regionális társadalmi és gazdasági folyamatoknak. A társadalmi beágyazódás tekintetében az egyetem kulturális szerepe különösen kiemelkedő. A kisebbségi közösség nyelvi és kulturális identitásának megőrzésében játszott szerepe hozzájárul a helyi kultúra fenntartásához és erősíti a közösségi kohéziót. Jelentős az egyetem identitáserősítő funkciója. Az egyetem aktívan együttműködik a helyi civil szervezetekkel, iskolákkal és más szimbolikus intézményekkel, ezzel segítve a társadalmi kapcsolatok és az identitás megerősítését.

A gazdasági beágyazódás szempontjából az egyetem aktívan formálja a helyi munkaerőpiacot, mivel nemcsak új munkahelyeket teremt, hanem a hallgatók és oktatók révén gazdasági előnyöket generál a térségben. A gazdaságmultiplikátor-hatása, a helyi piacok bővülése és a szolgáltatások iránti kereslet növekedése mind hozzájárul a régió gazdasági fejlődéséhez. Az egyetem tudományos tevékenysége szintén hozzájárul az innovációhoz és a vállalkozásfejlesztéshez, hiszen az oktatás és kutatás eredményei alapot adnak új vállalkozások számára, amelyek a helyi gazdaság erősítését szolgálják.

A kutatás eredményei azt sugallják, hogy az egyetem gazdasági és társadalmi beágyazódása szoros kapcsolatban áll a munkaerőpiaci igényekhez való alkalmazkodás képességével, ugyanakkor a szociális és kapcsolati hálóépítési lehetőségek révén fontos szereplője a helyi közösség fejlesztésének is.

Az elemzésekből származó adatok rámutatnak arra, hogy az elköteleződés, amely a regionális egyetem egyik sajátossága, tetten érhető a beazonosított elemekben. Sokrétű harmadik misztikus tevékenységet tudunk identifikálni az elemzés során, amelyek akár a szolgáltatói dimenzióra utalnak, ami a társadalmi beágyazódást méri, mint képzések, kulturális események, önkéntesség, akár a gazdasági ágra. Mindezek együtt egy intellektuálistőke-képződést generálnak. A tudástranszfert az elhelyezkedési mutatók teszik megfoghatóvá, a partnerséget a folyamatosan bővülő szakmai hálózat, a kutatói munkát pedig a kötelezőnek tekinthető kutatási nyilvántartások mutatják meg.

Javaslatként megfogalmazható, hogy a PKE-nek nagyobb láthatóságot kell biztosítania a „piacképes” tevékenységek számára, mint például a kutatás, az önkéntesség és rendezvények szervezése. Ez hozzájárulhat az intézmény presztízsének növeléséhez, valamint több hallgató és társadalmi-gazdasági partner bevonásához. Fontos a gazdasági, társadalmi és kulturális kapcsolatok folyamatos fejlesztése a régióban. A hatékony együttműködések és partnerségeken keresztül a PKE hozzájárulhat a helyi közösség fejlődéséhez, és kielégítheti annak oktatási és kutatási igényeit. A szakmai hálózat és a nem akadémiai partnerek bővítése szintén fontos elvárás. Ezek révén a PKE elősegítheti a tudás és tapasztalat áramlását az akadémiai és gyakorlati környezet között, biztosítva, hogy a hallgatók felkészültek legyenek a munkaerőpiac követelmé-

nyeire, és hogy az egyetemi kutatások valós társadalmi hatással bírjanak. További kutatási irányok és kérdések, amelyekkel a jövőben mindenképpen foglalkoznunk kell: a mérési módszerek összehangolása, a diplomás pályakövetési rendszer működőképességének biztosítása, a maga komplexitásában, hogy folyamatosan rendelkezésre álljanak az adatok. A regionális egyetemek közötti együttműködések vizsgálata, különös figyelmet fordítva a tudástranszferre és az innovációra, új lehetőségeket kínálhat a helyi fejlődés szempontjából. A PKE gazdasági-társadalmi beágyazódását modellező kutatások segíthetnek abban, hogy jobban megértsük az intézmény szerepét a helyi gazdaságban és társadalomban. A kutatási eredmények egy átfogó képet nyújtanak arról, hogyan válhat egy kisebbségi regionális egyetem a helyi közösség gazdasági és társadalmi motorjává. A kihívások mellett megmutatkoznak a lehetőségek is, például az innováció, az egyetemi-üzleti szféra kapcsolatok és a közösségépítés jövőbeli perspektívái.

Tanulmányunk tükrözi a vizsgált felsőoktatási intézmény környezetének, szerepének és hatásainak sokrétűségét. Egyetemi stratégiai irány a regionális szerepvállalás tudatosítása azáltal, hogy igyekszik reagálni a helyi gazdaság és társadalom igényeire. Célja harmadik generációs, szolgáltató egyetemmé válni.

SZAKIRODALOM REFERENCES

- ARACIS (2017). *Határozat a 2006/1418. számú Kormányhatározat mellékletének módosításáról, amely jóváhagyja a Romániai Felsőoktatási Minőségbiztosítási Ügynökség külső értékelési módszertanát, standardjait, referencia standardjait és teljesítménymutatóinak listáját.* https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2019/07/Metodologie_Mof_25_2018.pdf
- ARACIS (2023). *A helyszíni látogatás dokumentumai.* <https://www.aracis.ro/documente-de-visitat/>
- Compagnucci, L., & Spigarelli, F. (2020). The Third Mission of the university: A systematic literature review on potentials and constraints. *Technological Forecasting and Social Change*, (161)
- Európa Tanács (2007). *Recommendation of the Committee of Ministers to member states on the public responsibility for higher education and research* CM/Rec. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d5dae
- Florax, R. (1992). *The university: a regional booster? Economic impacts of academic knowledge infrastructure.* [PhD-dolgozat, University of Twente]. Aldershot.
- Gál, K., Pásztor, R., Székedi, L., & Tolnai, T. (2023). Online oktatási tapasztalatok a felsőoktatásban. In A. Bordás, K. Domján, & H. Kelemen (szerk.), *Egy évtized kihívásai és változásai a pedagógusképzés és neveléstudományok területén* (81–94. o.). Partium Kiadó.
- Gumport, P. J. (2000). Academic Restructuring: Organizational Change and Institutional Imperatives. *Higher Education*, 39(1), 67–91. <https://doi.org/10.1023/A:1003859026301>
- Hajdú-Moharos, J. (1997). *Partium.* Királyhágómelléki Református Egyházkerület https://adatbank.ro/html/cim_pdf2757.pdf
- Király, G., & Géring, Zs. (2020). Gazdasági, társadalmi és egyéni értékteremtés a felsőoktatásban. *Educatio* 29(1), 19–32. <https://doi.org/10.1556/2063.29.2020.1.2>

- Kotosz, B., Lukovics, M., Zuti, B., & Molnár, G. (2016). *Egyetemi funkciók és helyi gazdasági hatások: módszertani problémák és lehetséges megoldások*. <https://mp.ra.ub.uni-muenchen.de/78797/>
- Kotosz, B., Lukovics, M., Molnár, G., & Zuti, B. (2015). How to Measure the Local Economic Impact of Universities? *Regional Statistics*, 5(2), 3–19. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2015/RS05201.pdf> <http://dx.doi.org/10.15196/RS05201>
- Kováts, G. (2021). A termelőszövetkezettől az udvari bolondig – az egyetem társadalmi szerepei a 21. században. *PRO PUBLICO BONO – Magyar Közigazgatás*, (3), 76–97. <https://doi.org/10.32575/ppb.2021.3.5>
- Lukovics, M., & Zuti, B. (2014). Egyetemek a régiók versenyképességének javításáért: »negyedik generációs« egyetemek? *Tér és Társadalom*, 28(4), 77–96. <https://doi.org/10.17649/TET.28.4.2587>
- Molnár, G., & Zuti, B. (2014). Egyetemi kontextusú globális-lokális paradoxon a tanuló régiók keretfeltételei között: a „negyedik generációs” egyetemek irányába. In B. Udvari (szerk.), *TDK Műhelytanulmányok I. – „Első szárnypróbálgatások”* (90–112.). Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar.
- Molnár, G., & Zuti, B. (2015). Egyetemek gazdaságfejlesztési hatásainak mérése. In B. Udvari (szerk.), *TDK Műhelytanulmányok II. – „Első szárnypróbálgatások”* (pp. 52–65.). Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar.
- Pásztor, R., Gál, K., & Székedi, L. (2020). Diplomás pályakövetési vizsgálat a Partiumi Keresztény Egyetemen. In A. Bordás (szerk.), *Oktatás határhelyzetben. Életre nevelni* (89–100.). Kolozsvári Egyetemi Kiadó. <http://www.editura.ubbcluj.ro/bd/ebooks/pdf/2631.pdf>
- Pusztai, G., & Márkus, Zs. (2017). Magyar hallgatók a Kárpát-medence felsőoktatási intézményeiben. In G. Pusztai & Zs. Márkus (szerk.) *Szülőföldön magyarul: Iskolák és diákok a határon túl. Oktatókutatás a 21. században* (2) (pp. 129–154.). Debreceni Egyetemi Kiadó. <http://real.mtak.hu/id/eprint/102955>
- Pusztai, G., Hatos, A., & Ceglédi, T. (2012). Foreword: What do we Mean by the “Third Mission of Higher Education”? In G. Pusztai, A. Hatos & T. Ceglédi (szerk.). *Third Mission of Higher Education in a Cross-Border Region* (4–12. o.). Center for Higher Education Research and Development – Hungary (CHERD-Hungary) – University of Debrecen.
- 199/2023-as felsőoktatási törvény (2023). Románia Hivatalos Közlönye,. <https://lege5.ro/Gratuit/geztqmjwgq4ts/legea-invatamantului-superior-nr-199-2023>
- Sitku, K. (2019). Vidéki egyetemek harmadik missziós tevékenysége: a társadalmi tudásmegosztás hatásai. *Iskolakultúra*, 29(8), 17–35. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2019.8.17>
- Taieb, S. H. (2024). Measuring the third mission of European Universities: A systematic literature review. *Society and Economy*, 46(2), 147–167. <https://doi.org/10.1556/204.2023.00030>
- Teperics, K., & Dorogi, Z. (2014). Az egyetemek gazdasági és regionális hatásai. *Educatio*, (3), 451–461.